

ivica župan

MILJENKO PROHASKA

Istaknuta osobnost hrvatske kulture, legenda hrvatskoga jazz-a, dirigent, skladatelj, aranžer i kontrabasist Miljenko Prohaska rođen je 17. rujna 1925. godine u Zagrebu. Od 1933. do 1937. godine učio je violinu u Nižoj glazbenoj školi Hrvatskoga glazbenog zavoda, 1951. godine završio je Srednju glazbenu školu Vatroslava Lisinskog, u razredu prof. Milana Prosenika, gdje mu je glavni predmet bio kontrabas, a 1956. diplomirao je na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji. Njegovo javno djelovanje počinje od 1938. godine kad nastupa kao član kvinteta usnih harmonika Branka Kralja. Nakon rata vodio je Plesni orkestar XXII. divizije, svirao je i u poslijeratnom sastavu orkestra RTV Zagreb, a dugi je niz godina bio članom Zagrebačkog jazz kvarteta i Zagrebačkog jazz kvinteta, s kojima gostuje u Njemačkoj, Italiji, Belgiji, Švicarskoj i bivšem SSSR-u. Od 1949. do 1959. godine članom je Zagrebačke filharmonije, Orkestra JRT-a, Simfonijskog i Komornog orkestra RTV Zagreb. Svirao je u međunarodnom jazz *bandu* u Montreuxu pod vodstvom Gerryja Mulligana i Clarka Terryja, u sekstetu The War Stars i u triju jazz pijanista Davida Gazarova, a suradivao je sa Zagrebačkim kvartetom saksofona i mnogim drugim komornim ansablama, potvrđujući status vrsnog reproduktivnog glazbenika.

Poseban i važan oblik Prohaskina djelovanja jest dirigentski poziv. Utemeljio je mnoge ansamble, poput FD Sloboda 1946. godine, s kojim svira na prvim poslijeratnim čajankama u HGZ-u, a sudjelovao je i u utemeljenju Plesnog orkestra Radio Zagreba (1946./47.) kojim je prvi dirigent bio je Zlatko Černjul, potom Milivoj Koebler, pa Prohaska. Od 1949. godine vodi Plesni orkestar KUD-a Ivan Goran Kovačić, a od 1957. stalni je šef dirigent Plesnoga orkestra RTV Zagreb i tu je dužnost obnašao sve do umirovljenja 1989. godine. Pod Prohaskinim vodstvom i zahvaljujući njegovim aranžmanima, taj je orkestar dobio specifičnu fuzioniju i jedinstven zvuk, te je s njim Prohaska održao velik broj koncerata, sudjelovao na brojnim zabavno-glazbenim manifestacijama i jazz festivalima: Köln 1955., Bledski i Ljubljanski jazz festival, jazz festival u Frankfurtu 1964., bio je na turnejaма po Poljskoj, Bugarskoj, SSSR-u, Mađarskoj, a 1972. godine nastupio je i na Olimpijadi u Münchenu. Niz godina Prohaska je s Big Bandom sudjelovao na Glazbenoj paradi, susretu *big bandova* iz svih TV centara bivše Jugoslavije, te na gotovo svim domaćim zabavno-glazbenim festivalima.

Sezdesetih se godina Prohaska posebice angažirao na afirmaciji domaćega jazz-a. Tada dolazi do pune afirmacije našeg jazz-a u Europi i svijetu, a Zagrebački jazz kvartet, Big Band RTV Zagreb i Prohaska dolaze na tole liste repertoja "Down Beata" i "Jazz Forum". Na "Down Beatovoj" ranglisti Big Band RTV Zagreb sezdesetih je godina zauzimao 11. mjesto na svijetu. Uz dugogodišnje djelovanje u Big Bandu RTV Zagreb, dirigirao je orkestrima Bavarskoga, Danskoga i Flamanskoga radija, sastavima Radio Hanovera, Radio Bratislave, Radio Toronta, a posebno priznanje za skladateljski i dirigentski rad dobio je 1967. godine pozivom i nastupom na jazz festivalu u kalifornijskom Montereyju. Pet puta dirigirao hrvatskom pjesmom na Natjecanju za pjesmu Eurovizije.

No, poseban i najizrazitiji dio Prohaskina stvaralaštva njegov je uistinu velik skladateljski opus – 143 skladbi u najrazličitijim glazbenim žanrovima. Najviše skladbi napisao je za Big Band RTV Zagreb. Skladao je laka orkestralna djela, među kojima se ističu skladbe "Razmišljanja" iz 1963., "Skice za alt saksofon i orkestar" iz 1967. i "Scherzo" iz 1965. godine. Spomenimo da je potonja skladba ušla u najuži izbor Schottova izdanja djela orkestralne glazbe. Uz skladbu "Concerto No. 2" iz 1963. godine najveći broj izvedbi i trajnih audiozapisa doživjela je njegova skladba "Intima", dok je skladba "Concertino za jazz kvartet i godače" svjetsku praizvedbu doživjela 1966. godine u Cincinnatiju, koja je ponovljena 18. siječnja 1966. godine u newyorškome Carnegie Hallu u izvedbi Simfonijskog orkestra iz Cincinnatija, kad je kao solist u izvedbi Prohaskine glazbe nastupio slavni The Modern Jazz Quartet (ciklus International Festival of Visiting Orchestras), a potom, 3. listopada 1970., u i Parizu u izvedbi pariškoga L'orchestre philharmonique, pod ravnanjem Vladimira Kojouharova, dok su dionice kvarteta u svim navratima ponovno izvodili članovi The Modern Jazz Quarteta; "... u Salle Playelu u Parizu svirao je The Modern Jazz Quartet uz filharmonijski orkestar, a izvodili su djela Igera Stravinskoga, Johna Lewisa, Andrea Hodeira, Gunthera Schullera, Georgesa Aperga i Miljenka Prohaska", zabilježio je "Down Beat". Godine 1992. na jazz festivalu Scrivera in jazz u Sassariju na Sardiniji njegova skladba ulazi u finale. Na 5. ECM concourses International de Composition de la Ville du Havre", održanu od 7. do 14. srpnja 1993. godine, u Categorie Big Band jazz, izvedena je Prohaskina skladba "During the War Time" i osvojila treće mjesto.

Po sudu stručnjaka revije "Jazz Forum", u sezoni 1974./75. godine, Prohaska je bio treći skladatelj, a ispred njega tada su bili samo John McLaughlin i Mike Westbrook. Kad je svojedobno u Beograd stigao Willis Conover, poznati jazz komentator američkog radija, gdje se sastao s tamošnjim glazbenikom Vojslavom Simićem, izjavio je: "Oдавno se poznajem s Vojslavom Simićem, ali bih, s njegovim dopuštanjem, kazao neku riječ o Miljenku Prohasku i njegovom jazzu. Glazbu što je predstavljala ovaj zagrebački skladatelj ne bih mogao svrstati ni u jedan dosad poznati stil. To nije ono što sviraju Count Basie, ni Duke Ellington, pa ni Vojslav Simić. To je nešto novo i nešto veoma dobro. Miljenko Prohaska je po mome mišljenju veliko ime suvremenoga jazz-a." U "Down Beatovoj" tradicionalnoj rubrici Blindfold Test tada popularni pjevač Andy Williams morao se 18. siječnja 1968. godine, ne znajući tko joj je autor ni izvođač, očitovati o "Intimi", koju su, na LP-u Jazz Dialogue izveli The Modern Jazz Quartet & Friends i dao joj četiri od mogućih pet zvjezdica. Istu je ocjeni Prohaskinoj kompoziciji "Sonorites", snimljenu na ploči "Concerto No. 2" koju je snimio Orchestra U. S. A., čiji je glazbeni direktor bio John Lewis, dao i William Russo.

Prohaska je izuzetno velik opus stvorio za glazbenu scenu. Njegova instrumentacija rock opera "Gubec-beg" iz 1974./75. i "Grička vještica" iz 1979. godine značajno je pridonijela uspjehu tih djela Karla Metikoša i Ivce Krajača, pa se slobodno može reći da je Prohaska njihov tvorac koji je svojim specifičnim zvukovnim bojama obogatilo glazbenu vizuru libreta i notnog zapisa. Pisao je i balet: "Kantata mladosti" iz 1961. i "Meduigr" iz 1964. godine za Hrvatsko narodno kazalište u Splitu. Skladao je glazbu za četrdesetak radiodrama ("Zrcne pjeska", "Mesar iz Abervillea", "Pathelin") i za TV drame ("Smrt u čizmama", "Oluja u ulici brežuljaka", "Maskerata" i "Allegro con brio") surađujući s brojnim redateljima, posebice plodonosno s Ivanom Hreticom. Sjećamo se i njegove glazbe za televizijske serije ("Kuda idu divlje svinje", "Sumorna jesen") po motivima proze Ivana Šibila, "Dječje priče", "Morski konjci", ali i za petnaestak cjelovečernjih filmova. Dovoljno je samo prisjetiti se nekih naslova poput "Prometeja s otoka Viševice", "Ronda", "Sutjeske", "Kiklopa", "velikoga transporta". Glazba za film "Gravitacija" na pulskom je filmskom festivalu nagrađena Zlatnom arenom. Pisao je i glazbu za djecu, pa tako i glazbu za crtane filmove: "Cvencapica", "Mrav dobrog srca", "Pepeljuga", "Pačići".

Ogledao se u mnogobrojnim glazbenim formama: zbarskim – "Kričkovi za Kroatiju" iz 1991. godine na tekst Ivce Krajača, simfonijskim – "Zagrebačke meditacije" iz 1995. za violinistu Josipa Klimu i Simfonijski orkestar HRT-a, a nije ni potrebno ponovno isticati evergreene popularne glazbe, kao što su "Zbog jedne davne melodije" na tekst Drage Brtvića, "Probuđi me u sedam" na stihove Željka Sabola i niz kajkavskih popjievki za festival u Krapini, primjerice "Senje, senje" na tekst Drage Brtvića. Svirao je i rock glazbu: na ljubljanskom Boom festivalu 1974. godine svirao je električni kontrabas u Jugoslavenskoj jazz-rock selekciji Thomira Asanovića. Godine 1994. izlazi mu autorski CD Opus 900, na kojem Big Band HRT izvodi 16 njegovih skladbi.

U protekloj dekadi Prohaska često surađuje s Ansablom solista, Simfonijskim orkestrom HRT-a, Mešovitim zborom i Big Bandom HRTZ. Zagrebačkom filharmonijom dirigirao je na koncertu Michela Legrand, a Simfonijskim puhačkim orkestrom HV-a dirigirao je na čak pet božićnih koncerata. Tri godine, od 1996. do kraja 1998., vodio je i Big Band Hrvatske vojske.

Prohaska je jedan od najnagrađivanijih hrvatskih skladatelja. Primio je najuglednije domaće nagrade: "Josip Slavenski" (1976.), "Vladimir Nazor za životno djelo" (1989.), nagradu "Porin za životno djelo" iz 1995., a 1996. godine odlikovan je "Redom Danice Hrvatske s likom Marka Marulića". "Zlatnu notu" i "Zlatni Zagrebfest" dobio je za životno djelo i cjelokupni doprinos hrvatskoj umjetnosti i kulturi. Cijenjen i u zemlji i inozemstvu, i od publike i od struke, u potpunosti predan cjelini glazbeničkog poziva, i kao reproduktivac i kao skladatelj. Svoje znanje i bogato iskustvo voli i znade prenositi mladima, a i danas sve oko sebe osvaja svježinom i željom za radom, te nizom planova.

